

2. Бондаренко В. В., Худякова Н. Ю., Кримець О. І., Арсененко О. А., Порівняльний аналіз індексу рухової активності та добових енерговитрат курсантів ЗВО МВС України під час різних етапів навчання. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. № 1 (88). 2023. С. 44–50. URL: <http://otr.iod.gov.ua/images/pdf/2023/1/6.pdf>

3. Бондаренко В. В., Худякова Н. Ю., Кримець О. І. Методологічні підходи до професійного навчання майбутніх працівників патрульної поліції. *Педагогічні інновації: ідеї, реальність, перспективи*. 2019. Вип. 2. С. 80–88. (Серія «Педагогічні науки»). (DOI: <https://doi.org/10.32405/2413-4139-2019-2-80-88>).

4. Бондаренко В. В., Худякова Н. Ю., Шумко Я. В. Національно-патріотичне виховання здобувачів вищої освіти ЗВО МВС України під час навчальних занять зі спеціальної фізичної підготовки. Актуальні питання правового і патріотичного виховання здобувачів закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання в умовах воєнного стану: матеріали наук.-теорет. конф., присвяч. Дню науки та пам'яті С. М. Легуші (Київ, 19 трав. 2022 р.). Київ: НАВС, 2022. С. 27–32.

5. Москалець А. П., Туряк Х. Д. Шляхи вдосконалення психологічної підготовки поліцейських. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. Наук. Пр.конф. / МВС України, Харків. Нац. Ун-т внутр. Справ, Каф. Тактич. Та спец. фіз. Підгот. Ф-ту № 2. – Харків : ХНУВС, 2020. С. 180-183.

6. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану: науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. Видання 2 / І. Гловюк, О. Дроздов, Г. Тетерятник та ін. Дніпро ; Львів ; Одеса ; Харків, 2022. 58 с.

7. Подоляк Л. Г., Юрченко В. І. Психологія вищої школи : підручник. 2-е вид. Київ : Каравела, 2008. 352 с.

Одержано 24.02.2024

УДК [378.6:351.74]:[316.77+316.6](477)

Артем Віталійович БІЛОУСОВ,

викладач кафедри іноземних мов факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2807-2914>

КОМУНІКАТИВНО-СИТУАЦІЙНІ ЗАДАЧІ ЯК СПОСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Розглянуто питання формування професійно-комунікативної компетентності курсантів в освітньому процесі закладу вищої освіти. Розглянуто можливості використання комунікативно-ситуаційних задач як способу формування професійно-комунікативної компетентності поліцейського.

Ключові слова: *професійно-комунікативна компетентність, комунікативна ситуаційна задача, курсанти, поліцейські.*

Сучасні вимоги до забезпечення ефективності процесу професійної підготовки майбутніх офіцерів Національної поліції України спрямовують дослідників на пошук нових методів, форм і технологій навчання, більш оптимальних для вивчення складної багатомірної поліфункціональної професійної правоохоронної діяльності.

Основні напрями формування професійно-комунікативної компетентності курсантів у процесі фахової підготовки обумовлені специфічними особливостями даної професії, а саме:

1. Діяльність працівників правоохоронної галузі протікає в площині правових суспільних відносин. Існує жорстка правова регламентація (нормативність) професійної поведінки, прийнятих рішень. дана регламентація професійної діяльності працівника поліції відрізняє її від інших професій.

2. Діяльність правоохоронця передбачає наявність владних повноважень, прав та обов'язків застосовувати владу від імені закону. Врахування даної особливості є необхідним при розробці в цілому змісту підготовки до професійної діяльності.

3. Діяльність поліцейського полягає у тісному і постійному контакті з населенням, яке проживає і працює на території поліцейської дільниці, досконалому знанні свого контингенту. При чому комунікативний аспект у діяльності поліцейського є домінуючим, оскільки його основна функція – активне спілкування з різними верствами населення з метою виявлення потенційно небезпечних осіб і ситуацій.

Л. Герман, І. Івашкевич, С. Олексієнко, О. Цільмак, С. Яковенко, П. Яременко підкреслюють, що процес професійної підготовки курсантів повинен максимально моделювати їхню подальшу професійну діяльність.

Основна увага при формуванні комунікативних умінь і навичок майбутніх фахівців повинна бути спрямована на форми організації освітнього процесу при викладанні дисциплін професійної і практичної підготовки, зміст яких має бути переорієнтований на формування професійної свідомості майбутнього фахівця.

Саме тому викладачі, зокрема дисциплін фахової підготовки, під час проведення занять повинні приділяти більше уваги формуванню професійно-комунікативної компетентності курсантів. З цією метою доцільно використовувати інтерактивні методи навчання (рольові ігри, тренінги, брейнстормінг, дискусії та ін.), а також розвивати у курсантів навички самостійної роботи.

Ряд дослідників (О. Губарева, О. Корніяка, О. Новікова, К. Пономаренко та ін.) підкреслюють, що формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців доцільно здійснювати засобами розв'язування комунікативних ситуаційних задач.

Комунікативно-ситуаційні задачі розглядаються як вид мовленнєво-розумової задачі, що імітує окремі аспекти майбутньої професійної діяльності; комунікативно-ситуаційні задачі містять відомості про мовленнєву ситуацію як обов'язковий компонент спілкування, від якого багато в чому залежить зміст висловлювання і його мовленнєва оформленість. Ю. Вторнікова трактує комунікативно-ситуаційну задачу як задану в певних умовах педагогічну мету, на досягнення якої спрямовано різноманітні дії, що здійснюються в безпосередньому процесі спілкування [1].

Вчені (Л. Герман, І. Івашкевич, С. Олексієнко, О. Цільмак, С. Яковенко, П. Яременко та ін.) підкреслюють педагогічний потенціал використання в процесі фахової підготовки майбутніх фахівців системи ситуаційних задач як сукупності ресурсів та можливостей стимулювання мотивації майбутнього фахівця; стимулювання самостійної роботи курсанта; актуалізації суб'єктної позиції майбутнього фахівця.

К. Касярум підкреслює, що специфіка комунікативної ситуаційної задачі полягає ще й у тому, що, з одного боку, вона є практико-зорієнтованою, а з іншого – для її розв'язання необхідно володіти конкретним предметним знанням, або навіть знаннями з різних предметних галузей. Такі задачі дозволяють інтегрувати знання, отримані у процесі вивчення різних фахових дисциплін, оскільки вони націлені на досягнення міжпредметних результатів. У силу своєї міжпредметності та інтегративності комунікативні ситуаційні задачі сприяють систематизації предметних знань на діяльнісній практико-зорієнтованій основі, коли студенти, у процесі засвоєння універсальних засобів діяльності, розв'язують особистісно-значущі проблеми, застосовуючи предметні знання та власний комунікативний досвід.

С. Скворцова, Ю. Вторнікова зазначають, що в основі комунікативної ситуаційної задачі лежить проблемна комунікативна ситуація, що створює вмотивовану необ-

хідність у комунікативній діяльності в умовах заданої ситуації. Отже, основою комунікативної ситуаційної задачі є проблемна комунікативна ситуація.

Г. Пухальською [3], виокремлено такі властивості комунікативної ситуаційної задачі: динамічність (їх мінливість у часі); ситуаційність (тісний зв'язок із певною професійною ситуацією); невизначеність (багатозначність інтерпретацій учасниками взаємодії, їхніх мотивів, наслідків можливих дій, що вони чинять); незапланованість; необхідність прийняття рішення в обмежений час; складність.

Т. Симоненко визначено наступні види ситуаційних задач:

1. *Мотиваційні ситуаційні задачі* націлені на формування мотивів досягнення комунікативної компетентності, розвиток інтересу до професійної діяльності, створення мотиваційного середовища у процесі розв'язування ситуаційних задач;

2. *Дискурсивно-професійні ситуаційні задачі* орієнтовані на розвиток культури спілкування, культури поведінки, умінь діалогічного спілкування, стилю індивідуальної комунікативної діяльності, прийомів спілкування, емпатії;

3. *Творчі рефлексивно-підтографічні ситуаційні задачі* націлені на усвідомлення особливостей комунікативної компетентності та її складових; рефлексія власних дій у контексті певної ситуації дозволяє об'єктивно оцінювати, коректувати та постійно збагачувати свій комунікативний досвід;

4. *Гностико-евристичні ситуаційні задачі*, що дозволяють розвивати критичне мислення, уміння виходити з комплексних, неоднозначних комунікативних ситуацій з опорою на логіку та інтуїцію [4].

В. Назаренко [2] комунікативно-ситуаційні задачі розподілено на *базові* та *спеціальні*:

а) до *базових ситуаційних комунікативних задач* віднесено: задачі слухання, розуміння, дії, установлення зворотного зв'язку, самовираження, емоційності та, оскільки зазначені задачі тісно пов'язані з ситуацією спілкування – задачі розуміння ситуації спілкування та її розвитку;

б) до *спеціальних ситуаційних комунікативних задач*, згідно з функціональною структурою спілкування, віднесено: задачі повідомлення, розуміння, організації взаємодії, діалогу, а також задачі встановлення контакту, створення мотивації, налагодження довірливих стосунків, управління пізнавальною діяльністю, установлення доцільної взаємодії. При чому, засвоєння способу розв'язання базових задач сприятиме ефективнішому розв'язанню задач спеціальних.

Дослідники (Ю. Вторнікова, К. Касярум, О. Корніяка, В. Назаренко та ін.) виокремлюють такі етапи розв'язування комунікативних ситуаційних задач:

1) орієнтування в комунікативній ситуації, оцінка суб'єктом спілкування характеру комунікативної ситуації;

2) планування акту спілкування;

3) установлення контакту;

4) вичленення мотиву поведінки суб'єкту спілкування;

5) здійснення вербального спілкування;

6) прогнозування розвитку комунікативної ситуації;

7) організація зворотного змістового та емоційного зв'язку;

8) рефлексія взаємодії (оцінка).

Реалізація зазначених етапів розв'язування комунікативних ситуаційних задач актуалізує наявні комунікативні компетенції студентів та позитивно впливає на їх подальший розвиток.

Отже, доцільно формувати в майбутніх дільничних офіцерів поліції знання та вміння професійної комунікації, спрямовувати їхню діяльність на набуття мінімального досвіду розв'язування різноманітних комунікативних ситуаційних задач, що можуть виникати у професійному середовищі.

Ми вважаємо, що формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх дільничних офіцерів поліції повинно здійснюватися у процесі вивчення курсантами фахових дисциплін. Зміст навчання фахових дисциплін та методику проведення практичних занять необхідно удосконалити шляхом упровадження комунікативних ситуаційних задач.

Результатом розв'язування таких задач стане підвищення рівня сформованості професійно-комунікативної компетентності майбутніх дільничних офіцерів поліції.

Список бібліографічних посилань

1. Вторнікова Ю. С. Застосування комунікативних ситуаційних задач у процесі фахової підготовки майбутніх учителів початкових класів: методичні рекомендації Одеса : Абрикос Компани, 2009. 40 с.

2. Назаренко В. О. Психологічні умови розвитку комунікативної компетентності керівників Державної прикордонної служби: дис. ...канд. псих. наук: 19.00.09. Хмельницький, 2007. 234 с.

3. Пухальська Г. А. Проблема комунікативної компетентності в майбутніх пілотів цивільної авіації. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*: зб. наук. праць. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2008. Вип. 36. С. 176-180.

4. Симоненко Т. В. Теорія і практика формування професійної мовно-комунікативної компетенції студентів філологічних факультетів: монографія Черкаси : Брама, 2006. 370 с.

Одержано 27.02.2024

УДК 355.23:354.31(477)

Андрій Сергійович ДОРОФЄЄВ,

*заступник начальника факультету з навчальної роботи –
начальник навчальної частини гуманітарного факультету
Національної академії Національної гвардії України (м. Харків),
аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9963-8765>*

УМОВИ ЕФЕКТИВНОГО ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ДО ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ОСОБОВИМ СКЛАДОМ ВІЙСЬКОВОГО ПІДРОЗДІЛУ

Розглянуто питання, пов'язані із виокремленням і створенням у вищому військовому навчальному закладі педагогічних умов, які б сприяли ефективній підготовці офіцерів до психолого-педагогічної роботи з особовим складом військового підрозділу. Виокремлено комплекс умов, створення яких в освітньому процесі вищого військового навчального закладу сприятиме підвищенню якості їх підготовки.

Ключові слова: педагогічні умови, психолого-педагогічна підготовка, особовий склад, військовий підрозділ, офіцер, робота з особовим складом.

Сучасний стан розвитку теорії і методики професійної освіти характеризується появою психолого-педагогічних досліджень, спрямованих на пошук способів підвищення якості фахової підготовки спеціалістів різних галузей та визначення шляхів щодо її удосконалення. Такі наукові спроби не випадкові, оскільки рівень підготовки випускників не завжди відповідає вимогам обраній професії.

Як свідчить проведене дослідження, професійна підготовка майбутніх офіцерів до психолого-педагогічної роботи з особовим складом військового підрозділу, перебуває на недостатньому рівні (у змісті навчання недостатня увага приділяється питанням